

Nedanstående artikel var införd i AngloNytt nr 2 år 2008

Fullblod som varmblod, en koll på årets bruksprov

Av Anders Vickman

Det är otvivelaktigt så att de engelska fullbloden har spelat en avgörande roll utvecklingen av den moderna ridsporthästen. Med araben är det tvivelaktigare, men i korsning med det engelska fullblodet som angloaraber är nyttan tydlig. Oavsett gren har de spelat en stor roll att lätta upp de tidigare ofta ganska tunga europeiska halvbloden. De har också tillfört grenspecifika kvaliteter som fört utvecklingen mot en väl anpassad tävlingsindivid framåt. Vilka kvaliteter de som individer själva haft är det svårare att säga något generellt om. Däremot har de det gemensamt att de oftast har varit nyttigare i varmblodsaveln än vad deras mätbara egenskaper skvallrat om.

Fullbloden i årets bruksprov

Tittar vi på årets bruksprov så är följande fullblod (efter 1940) representerade som grundare av hingstlinjer: Rantzau xx f1946 (Cor de la Bryère) 16, Furioso xx f1939 (Furioso II, Le Mexico) 7, Sacramento Song xx f1967 7, Ladykiller xx f1961 7, Cottage Son xx 1944 (Capitol I) 5, Ramsez x f1937 (Romadour II, Ramiro) 4, Black Sky xx f 1966 (Bolero) 4, Poet xx f1941 (Irco Marco) 2, Ultimate xx f1941 (Grand Veneur) 2, Langata Express xx (f1985) 1, Prince Thatch xx f1982 1, Silver Matal xx f1965 (Silbersee) 1, Laudanum xx f1967 1, Roven xx f 1990 1, Lauries Crusador xx f1985 1, Likito xx (1993) 1.

Tittar man vid sidan av den egentliga hingstlinjen så är det i huvudsak samma hingstar som kommer igen. Möjligen med ännu större dominans för de gamla hoppförvävarna. Som morfars far till Capitol I och hans helsyster U-Capitola (mormor till Quite Easy) är Manometer xx också välrepresenterad på stosidan. Pik As xx (f1949) tillhör också de välrepresenterade hingstarna på mödernet. Hans nytta i Hanoveraneraveln är svår att överskatta och ofta ser honom på mödernet i framgångsrika hannoveranare på dressyrbanan.

Cottage Son xx lever som hingstlinje bara kvar genom Capitol I, men är rikligt förekommande på stosidan. Han är bland annat morfar till Ramiro och Lord. Självt var han utan tävlingsmeriter, men lämnade riktigt bra ridhästar upp på OS-nivå i England innan han exporterades till Holstein och under fyra år i aveln där lämnade många bra tävlingshästar och avelsston. Till hans mer framgångsrika söner hör Consul.

På ett par svenska hästar finns Boheme xx på mödernet. Boheme xx är kanske också det enda fullblodet i svensk avel som gjort någon påtaglig större nytta för den moderna svenska tävlingshästen. Idag har han via Ceylon och Master en liten hingstlinje levande.

Annars kan man konstatera att de flesta signifikanta fullblod ligger längre bak i stamtavlorna. Väldigt sällan ser vi hingstar som är födda efter 1960-talet som linjebildare, och nästan lika sällan i stamtavlan på stosidan. De flesta yngre fullblod som dyker upp

där gör bara i någon enstaka hingst och de har heller ingen fungerande hingstlinje på något annat håll i världen. Däremot kan vi se att inblandningen av angloaraber är påtagligare på stosidan än på hingstsidan, där bara Ramzes x är representerad.

En annan iakttagelse är att många fullblod som gått in i hoppaveln numera också har starka hingstlinjer i dressyraveln. Till dessa hör Ramzes x, Furioso xx, Sacramento Song xx och Ladykiller xx. Annars är aveln av dressyrhästar mest upphängd på gamla traditionella hingstlinjer med måttligt fullblodsinslag och ännu traditionellare på stosidan. Dock kan man tydligt se hur yngre fullblodshingstar lyckas bättre i dressyraveln än i hoppaveln och bland fullblodshingstar som fötts efter 1965 är det i stort sett bara Silver Matal xx (Silbersee och kanske inget mer) och Sacramento Song xx som förvärvat hoppning, men framförallt är det Laudanum xx som lyckats riktigt bra. Däremot är Black Sky xx, Lauries Crusador xx, Sacramento Song xx och Langata Express xx etablerade inom dressyraveln. Läger man därtill den starka ställning som Ramzes x, Furioso xx och Ladykiller xx också fått inom dressyraveln de senaste åren så blir bilden av en fullblodsrevolution inom dressyraveln likas påtaglig som den var när giganterna med början under 40-talet klev in i hoppaveln.

Som kuriosas kan anglohingsten Inschallah x (f 1968) nämnas. Han är morfar till Rubisteinhingsten Rohdiamant som bland annat är pappa till Blue Horse Romanov, Rubin Royal och flera andra hingstar. I Rolex TP 1166 som godkändes i år finns också nära på mödernet, så Inschallah x är dubblad i hans stamtavla. Inschallah x är också en av de få fullblodshingstar som under senare år bildat hingstlinje.

Varmbloden i årets bruksprov

Övriga hingstlinjer som är representerade i årets bruksprov är Ibrahim f1952 (Almé) 10, Donnerhall f1981 6, Argentan f1967 2, Eiger I f1975 1, Karon f1981 1, Bellini f1987 1, Utrillo f1962 (Magini) 1, Schwadronneur f1983 1.

Ibrahim var en franskos som inte användes särskilt mycket förrän på sin ålders höst. Ursprunget är fullblodet Orange Peel xx (f1919). Ibrahims stora söner i aveln är Almé och Mexico. Att det handlar om hoppavel är tydligt, Mexico har via Ferro och Krack C en gångartsgren som är representerad också i årets bruksprov. Annars är ju Almés alla söner, med kanske Jalisco B och Galobet som topp, enormt framgångsrika i hoppaveln. Galobet är ju avlad med ren outcross genom att ha travare på mödernet. Som kuriosas runt fransk avel kan nämnas att den fanastiske lille Jappeloup. Med hoppeteknik, galopp och hjärta bortom det mesta vi ser idag var en blandning mellan travare och fullblod. Hans fäderna var det i travet så framgångsrika McKinneyblodet som länge var stort i Frankrike och som under framförallt 60- och 70-tal var högst gångbart i Sverige, inte minst genom "Åbystora" tvåan Opal H. Just nu är kanske Baloube du Rouet och Quidam de Revel de stora namnen i Ibrahims fantastiska hingstlinje.

Donnerhall kommer ur Hannovers D-linje, men denna gren över Diskant (f1922) får egentligen inte fart förrän med Donnerhall. Ursprunget är fullblodet Devils Own xx (f1887). Många bra hästar har kommit ur denna linje, men likt många andra hannoverlinjer lämnar D-linjen oftare bra hästar än riktigt vassa tävlingsinvider. Så också med denna gren. Med Donnerhall, som är Oldenburgare, så ändras detta. Han själv och

ett otal söner har bevisat sin kraft både på tävlingsbanan och i avelsboxen. Den kanske främste av hans söner är Don Primero, men många andra pockar på tilteln. Påtagligt många av Donnerhalls bästa avkommor har fullblodet Pik As xx på mödernet.

Eiger I kommer ur Hannovers E-linje. Ursprunget är fullblodet Adeptus xx (f1880). Liksom D-linjen är den en påtaglig plusvariant för avel av bra hästar, men lite begränsad för avel av riktigt framgångsrika tävlingsindivider. Hugo Simons ET är väl linjens klart lysande stjärna, men han är inte ensam på stjärnhimlen. Linjen påtagligt ofta korsad mot andra traditionella hannoverlinjer, utan yttre inblandning. Eiger I själv har första hand fullblodet Valentino xx (f 1950, farmors far) nära på fädernet.

Argentan kommer ur Hannovers A-linje. Ursprunget är från Trakehnen och fullblodet Bacchus II xx (f1861). Argentan själv är en rejäl blandning av trakehnare och Hanoveranare, med ganska ringa fullblodsinslag under 1900-talet. Han har främst används på ston från de traditionella hannoveranerlinjerna och hans främste son Argentinus kommer ur en sådan. Argentan lade främst ston av hög klass men också sporthästar som Världscupvinnande Aramis. Lite omodern till typen var han, liksom sin son Argentinus, men båda var första klassens avelshingstar. Ett plus dock för Argentinus som lämnat tävlingshästar i världsklass, gärna med fullblod och angloaraber nära på stosidan, men egentligen med vilka bra ston som helst. Ett exempel är den fantastiska Anka som bär på groningen, holsteiner, hanoveranare, oldenburgare och fullblod inom några få generationer.

Karon är trakehnare och springer ur araben Fetysz ox (f1924) hingstlinje. Fullblodsinslaget är påtagligt både fädernet och mödernet, även om det ligger några generationer bort i stamtavlan. På ett par ställen i hans stamtavla finns också hingsten Humboldt som via Rote Boldt och Hartung finns i svenska stolinjer. Framförallt Hartungs son Anart har varit lyckad i svensk avel och förekommer påtagligt ofta nära på mödernet i riktigt bra svenska tävlingshästar. Hartung själv har ovanligt lite fullblod i sin stamtavla för att vara trakehnare. Via I första hand Caprimond och Hohenstein har han idag en levande hingstlinje. Det syns som om linjen används för att "lätta upp" i första hand hannoveranerston och danska ston, men påtagligt många av de bästa yngre individerna har ett starkt fullblodsinslag på mödernet också shagyaarab och angloarab.

Bellini kommer ur en gammal svensk stam med grundhingsten Kyffhäuser. Ursprunget är från Trakehnen och fullblodet Weltmann xx (f1881). Bellinis pappa Ganesco lämnade framförallt bussiga och svarta hästar. I en enorm produktion är det ett mindre antal som tävlats och bara ett fåtal i svår klass. Något större avtryck har de inte gjort i svensk avel av tävlingshästar. Bellinis moderne är starkare och säkert tuffare. Där finns både fullblod, trakehnare av klass som Heristal. Heristals hingstlinje som via Holstein och Holland i dag åter finns representerad i Sverige genom superhästen Tinka's Boy. Tinka's Boy har angloaraben Arlequin som morfars far och fullblod som farmors far. Genom Bellini har tävlingskvaliteten på hingstlinjen höjts och framförallt har Bellini producerat många bruksprovsdeltagare.

Utrillo kom till Sverige på 1960-talet och haft många i hingstar i avel och flera

hingstlinjer i Sverige. Utrillo var hanoveranare ur Hannovers E-linje. Ursprunget är fullblodet Adeptus xx (f1880) på modernet finns också arab nära i stamtavlan. Hans nytta i svensk avel är obestridlig även om hans hingstlinje idag har tunnats ut väsentligt. Möjligen användes hans söner lite okritiskt i aveln och både Utrillo och flera av hans söner har betäckt mellan 1000 och drygt 2000 ston. Egentligen är det väl bara Chagall som riktigt hållit måttet som internationellt gångbar förvärvare av hans söner. Det är också påtagligt att det oftare är Utrillo själv än hans söner som är representerad i riktigt bra tävlingsindivider. Linjen lever kvar främst genom Briar.

Schwadroneur är trakehnare och springer ur araben Fetysz ox (f1924) hingstlinje. Fullblodsinslaget är påtagligt både fädernet och modernet, även om det ligger några generationer bort i stamtavlan på modernet. Liksom hos många andra trakehnare återkommer stora namn som Humboldt, Impuls och Ibikus. Till dessa kan också läggas Termit och Donauwind som återfinns i hans son Blue Horse Hertug. Lite typiskt avlad trakehnare, där de stora hingstarna återkommer i lite olika mönster och i modern tid med märkligt lite fullblodsiblandning med tanke på hur man historiskt regelmässigt har använt sig av fullblod av alla slag. I detta avseende är Schwadroneur en klassisk trakehnare.

Bruksprovsvinnare

De Joost van Dyke (SWB) är en avelsmässig röra med inslag ifrån många avelsförbund, också polska Kwłkp. Han kommer ur Cor de la Bryères (Rantzau xx) hingstlinje via oldenburgaren Couleur Rubin. På fädernet finns starka inslag av i hoppning så framgångsrika hannoveranska G-linjen och franskt via Almé. men också återkommande holsteinska inslag. På modernet är Irco Marco korsat mot en dansk och polsktrakehnsk blandning. Möjligen kan man förvånas av blandningen fungerat. Men flera av hingstarna i stammen har visat sig gå bra att korsa med nästan vilket sto som helst för att få bra tävlingsindivider. Det gäller i första hand Irco Marco, Cor de la Bryère och Graphit. Där det har träffat rätt har också Almé fungerat väl mot vad som egentligen. På Zangersheide stuteriet är Almé främst korsad mot Ramiro och Hannovers G-linje med bra resultat (exempelvis Ratina Z, Robin Z m.fl.). Möjligen kan man undra över det ringa fullblodsinslaget på nära håll.

Hohenstaufen II (Hann) är en blandning av trakehnare, fullblod och holsteinskt hoppblod. I korthet ett modernt europeiskt varmblod avsedd för dressyr. Hingstlinjen är trakehnsk och går från araben Fetysz ox via Karon. I fadern Hohenstein finns både Gunnar och Mackensen förutom de under Schwadroneur nämnda trakehnska matadorerna. Mer intressant är ändå det rikliga fullblodsinslaget på modernet där det förnämliga fullblodet Langata Express är morfar och Pik As xx och Manometer xx finns en bit bort i stamtavlan. Trots sin hannoveranska härkomst är Hohenstaufen II en klassisk trakehnare. I det liknar han Schwadroneur och blodslinjerna bakåt är också likartade. Möjligen är det så att det nära fullblodsinslaget på en trakehnerstam ger en hingst med hög användbarhet på ston av olika härkomst. Så var det en gång var när hingstar från trakehnerstuteriet exporterades till övriga Tyskland och Sverige för att ge bättre ridhästar.

Fullblod i varmbloodsaveln

De flesta fullblod har varit avelsnitar i varmbloodsaveln, men några har satt outplånliga spår. Bortser man från Trakehnenstuteriet så började den moderna målvetna inblandningen av fullblod i ridhästarna på 1940-talet. Till de som genom åren spelat störst roll är sannolikt Ramzes x (f1937), Furioso xx (f1939), Der Löwe xx (f1944), Cottage Son xx (1944), Rantzau xx (f1946), Pluchino xx (f1949), Sacramento Song xx (f1966), Ladykiller xx (f1961), Lucky Boy xx (f1966), Laudanum xx (f1967) och Lauries Crusador xx (f1985).

En iakttagelse man kan göra är att de flesta av dessa hingstars linjer lever kvar genom någon enstaka son. När det gäller Lucky Boy xx förmådde ingen ta hans plats, istället är han ofta företräd på mödernet i på bra holländska hästar. Der Löwe xx lever vidare genom Darco, Sacramento Song xx genom Sandro, Pluchino xx genom Pilatus, Black Sky xx genom Bolero och Cottage Son xx genom Capitol I. Lite bättre förspänt har Ramzes x, Furioso xx, Rantzau xx och Ladykiller xx som både har livaktiga hopp och dressyrlinjer.

Angloaraber i varmbloodsaveln

I stort sett så följer angloarabens relation till det ridna varmbloodet det engelska fullbloodets. Det är färre anglohingstar i den europeiska varmbloodsaveln och de tillförs färre ston. Ändå är det påtaligt hur främst Ramzes x, men också Inschallah x och Arlequin x (f 1963) tagit plats på den internationella avelsscenen. Inschallah x med en lite bredare förvärvning och Arlequin x främst genom sonen Zeus (Nurzeus). Inschallah x har också han en högsta grad aktiv hingstlinje idag kanske främst representerad genom Zandor Z, vars första årgångar visat internationellt gångbar hoppkvalitet. Zeus är också morfar till den enastående hopphesten Tinka´s Boy.

I första hand är det i Oldenburger aveln som använt anglohingstar, men också i Hannover har man medvetet sökt efter anglohingstar. Matcho x (f 1978) är en av dessa som lyckats väl i aveln. I franska stammar hittar man ofta Nithard x (f 1948) och han är morfar till Galoubet A sonen Quick Star som också i övrigt har en hög inblandning av angloarab på mödernet. Quick Stars bästa avkomma torde vara Stella (Sprehe Stella) som under en period tillsammans med Meridith Michels Beerbaum var en av världens bästa hopphestar. Den framgångsrike hopphesten Carnutes (Equest Carnute) pappa Oberon du Moulin som är en son till Laudanum xx har ett angломöderne med Nithard x i stammen.

Inom holsteineraveln är shagyaarabingsten Bajar (f 1969) relativt framgångsrik med en egen hingstlinje via Baldini I och Boritas. En spännande ung hingst i holstein är Hermes D´Authieux x (f 1995) som lämnat flera bra avkommor med en årgångsetta i O´Pif D´Ivraie på Fontainbleu som topp. Hermes D´Authieux x är dubblad på Nithard x, har Rantzau xx på mödernet, liksom pappan till Inschallah x Isreal som morfars far. Mamma Naiade är också mamma till Boule de Neige Jac som tävlat i World Cup med Rodrigo Pessoa och årets häst i USA Chipie de Cande, liksom ytterligare en topplacerad avkomma i Fontaine Bleu.

I svensk avel kan vi på mödernet tydligt se spåren efter Beach Boy och Swift två söner till Zeus som verkade några år i svensk avel, liksom Inschallah x genom Bourbon. Lite modernare är Careful 1112 som har angloaraben Veritas x (f 1982) som morfar. Veritas har i första hand använts inom angloaveln och är dubblad på Nithard x.

Slutord

I detta material och i en allmän genomgång av topphästar i tävling och bland avelshingstar i nordeuropeiska förbund (Danmark, Holland, Tyskland och Belgien) kan man se hur främst fullblod, men också angloaraber ofta dyker upp någon eller några få generationer bort på mödernet. Det tycks som om fullblod och angloaraber då och då är nödvändiga för att lyfta stostammarna. Vilket fullblod tycks vara mindre viktigt, även om det är vissa mycket få individer leder aveln vidare direkt. Det är också intressant att se hur vissa fullblodston och angloston direkt lägger toppindivider och hur ofta ston med fäder som är fullblod eller anglo ger toppindivider. I Sverige har vi sett det bl.a. i Butterfly Flip och i Margareta Algotssons uppfödning av fälttävlanshästar med ett Prince Fair xx sto som grund.

För egen del har jag haft stort nöje av denna genomgång och ju längre jag kommit in i stamböckerna har jag hittat mer spännande information om anglohingstar än jag anade fanns. Jag har inte vänt ut och in på allt och inte heller tecknat en fullständig bild av fullblodet och angloaraben i modern tid.